

การสร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน

A Creating and Developing for Network Service Provider an Industrial Community

ฉลาด จันทรสมบัติ¹, พิสิษฐ์ บุญไชย², ศักดิ์เจริญ ภาณุทานนท์³, ทานตะวัน สิงห์แก้ว⁴

Chalard Chantarasombat¹, Pisit Boonchai², Sakcharoen Pawaphutanon³, Thantawan Singkaew⁴

บทคัดย่อ

ความมุ่งหมายของการวิจัย 1) ศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการของอุตสาหกรรมชุมชน ในด้านการให้บริการที่เหมาะสม 2) สร้างเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกผู้ให้บริการเข้าร่วมโครงการ และเครื่องมือในการพิจารณาคัดเลือก และพัฒนาผู้ให้บริการวิสาหกิจชุมชนหรืออุตสาหกรรมชุมชนให้มีประสิทธิภาพ 3) จัดทำแผนดำเนินการสร้างเครือข่ายบริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนเบื้องต้น ร่วมกับภาคีภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน ที่นำไปสู่การประชาสัมพันธ์ และขยายช่องทางการสื่อสารโดยผ่านสื่อบุคคล และสื่อต่างๆ 4) เพื่อจัดอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน จัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศผู้ให้บริการเครือข่าย 5) เพื่อกำหนดกฎระเบียบ และหลักเกณฑ์

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

⁴ นักวิจัยสนามหน่วยวิจัยและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและการจัดการความรู้

¹ Associate Professor Dr., Faculty of Education, Mahasarakham University

² Assistant Professor Dr., Faculty of Cultural Sciences, Mahasarakham University

³ Lecturer, Faculty of Accountancy And Management, Mahasarakham University

⁴ Research field, Research and Development Unit for Strength Community and Knowledge Management



การให้บริการมาตรฐานระดับความสามารถในการให้บริการ การเชื่อมโยงประชาสัมพันธ์ เครือข่ายการดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ การศึกษาวิจัย ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยการดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม - 6 กันยายน 2553 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล ได้แก่ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากเครื่องมือทุกประเภททั้งใบสมัครผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน แบบประเมินตามเกณฑ์พัฒนาการดำเนินงาน โครงการนำร่องวิสาหกิจ จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมายของการวิจัยและประเด็นที่ศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเที่ยงตรงของข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัย 1) สถานการณ์ ปัญหา และความต้องการของส่งเสริมคุณภาพที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน บันทึกการประชุม คู่มือเทคนิคการศึกษาชุมชนสำหรับผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรม แบบประเมินความพึงพอใจการอบรมเชิงปฏิบัติการ และรายงานผล อุตสาหกรรมชุมชนเกิดจากความต้องการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จนเกิดเป็น OTOP 5 ดาว 2) เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน เกิดจากความร่วมมือของตัวแทนเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ผู้เชี่ยวชาญด้านวิสาหกิจชุมชน และที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน โดยการประสานงานของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีเกณฑ์ในการ 9 ประเด็น และมีการคัดเลือกจากที่ปรึกษา 243 รายชื่อ เหลือ 54 รายชื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาที่ปรึกษาตามโครงการ ภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จนเกิดเป็น OTOP 5 ดาว 2) เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน เกิดจากความร่วมมือของตัวแทนเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ผู้เชี่ยวชาญด้านวิสาหกิจชุมชน และที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน โดยการประสานงานของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีเกณฑ์ในการ 9 ประเด็น และมีการคัดเลือกจากที่ปรึกษา 243 รายชื่อ เหลือ 54 รายชื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาที่ปรึกษาตามโครงการ 3) จัดทำแผนดำเนินการสร้างเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน รวม 18 กิจกรรมสามารถดำเนินงานตามแผน เกิดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน โครงสร้างของเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนภาคตะวันออก



เฉียงเหนือ 4) ผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรม และการฝึกปฏิบัติ จาก 54 คน เข้ารับการพัฒนานำในการวางแผนแบบมีส่วนร่วม และเทคนิคการศึกษาชุมชน และการทำงานแบบมีส่วนร่วมปรากฏว่าบรรลุวัตถุประสงค์เป็นอย่างดี สามารถจัดอันดับ ได้เป็นผู้มีผลงานในระดับ A จำนวน 20 คน ระดับ B จำนวน 16 คน ระดับ C จำนวน 4 คน และระดับ D จำนวน 16 คน ใช้เป็นฐานในการพัฒนางานระยะต่อไป 5) มีระเบียบ ข้อบังคับ โครงสร้างการบริหารจัดการเครือข่ายผู้บริการให้คำปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (คปว.) ที่เป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : อุตสาหกรรมชุมชน, เครือข่ายผู้ให้บริการ, ที่ปรึกษา, การวิจัยปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม, การจัดการความรู้

Abstract

Developing a Community Enterprise Consultant Network for Northeast Thailand is a Participatory Action Research with the purpose of 1) Study the current situation, problems and needs of community enterprises in Northeast Thailand 2) Create a benchmark process in the development of community enterprise consultant network. 3) Create partnerships. 4) Provide training and knowledge to community enterprise consultants and create an information system database for the network. 5) Create regulations and principles for the network. The pilot research project was carried out by the combined support of The Research Unit and Community Development and Knowledge Management Team, Faculty of Education, Mahasarakham University and The Department of Industrial Promotion. 54 consultants were chosen for the project. The research was divided into 9 steps and the model for developing community enterprise consultant network was performed in 3 phases of participatory action research which included 20 development activities. Preliminary assessments revealed that 80% of the



participating 54 community enterprise consultants in Northeast Thailand lack educational and community analysis skills before the training. After the training, 20 consultants received A's, 16 received B's, 4 received C's and 16 received D's. The training activities, knowledge and skill enhancement activities provided the consultants with understanding of the tools required to analyze communities and develop community enterprises at a practical level. Each zone successfully implemented an experimental development plan for their designated research area and the participants were highly satisfied with the learning activities as a whole at $\bar{X} = 4.19$. These factors enabled the participants to gain knowledge, experience and skills. It also created confidence in becoming the community's enterprise consultant which will lead to strengths in all aspects and becoming a good consultant. An electronic information database and statistical documents was uploaded to the research unit's web site at < <http://www.edu.msu.ac.th> >.

Keywords: Community Enterprise, Network, Service Provider, Consultant, Participatory Action Research, Knowledge Management,

บทนำ

สังคมไทยควรสนับสนุนและส่งเสริมผู้สร้างความรู้ และมีผู้ใช้ความรู้ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความสามารถทางการแข่งขัน โดยมีเป้าหมายทางสังคม เพื่อให้สังคมไทยมีคุณค่า สังคมน่าอยู่ โดยใช้หลักการทางศาสนา คือ ขันธ 5 ของสังคมได้แก่ ศีลธรรม ปัญญา เศรษฐกิจถูกต้อง รัฐถูกต้อง

และสังคมเข้มแข็ง (ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม.

2546: 13-14) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2545—2549) ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนา คือ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุ่งุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ



และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ และ
ทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบ
บริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้
ซึ่งระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้
อย่างมีศักดิ์ศรี (สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
2549 : 46-47) กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนา
เครือข่ายบริการธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อให้
บริการแก่กลุ่มเป้าหมายเป็นบทบาทสำคัญ
โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่รับบริการ คือ ธุรกิจ
อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)
และอุตสาหกรรมชุมชนขนาดเล็ก เนื่องจากการ
ส่งเสริมนอกจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
จะให้บริการ ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ
การฝึกอบรม พัฒนาศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย
เป็นหลัก โดยเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริม
อุตสาหกรรมแล้ว การสร้างที่ปรึกษาเพื่อให้
บริการที่คุณภาพและสอดคล้องกับปริมาณ
ความต้องการของผู้รับบริการโดยเฉพาะ
ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน ถือเป็นหน้าที่สำคัญ
เนื่องจากอุตสาหกรรมชุมชนมีอยู่เป็นจำนวน
มากและผู้ให้บริการดังกล่าวมีอยู่จำกัด จึงมี
ความจำเป็นที่จัดตั้งเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจ
อุตสาหกรรมชุมชนขึ้นเพื่อเป็นทีมรวมและ

พัฒนาผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน
ให้มีคุณภาพ พัฒนาขีดความสามารถของที่
ปรึกษาให้เป็นที่ยอมรับ และถือเป็นวิชาชีพที่
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมต้องพัฒนากลุ่มเป้าหมาย
นี้ให้ต่อเนื่อง ตลอดทั้งบทบาทของกรม
ส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการ
การสร้างและพัฒนาเครือข่ายบริการธุรกิจ
อุตสาหกรรม เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมาย
เป็นบทบาทสำคัญ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่รับ
บริการ คือ ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลาง
และขนาดย่อม (SME) และอุตสาหกรรม
ชุมชน เนื่องจากการส่งเสริมนอกจากกรม
ส่งเสริมอุตสาหกรรมจะให้บริการ ด้วยการให้
คำปรึกษาแนะนำ การฝึกอบรม โดยเจ้าหน้าที่
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมแล้ว การสร้างที่
ปรึกษาเพื่อให้บริการที่คุณภาพและสอดคล้อง
กับปริมาณความต้องการของผู้รับบริการโดย
เฉพาะธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน ถือเป็นหน้าที่
สำคัญ เนื่องจากอุตสาหกรรมชุมชนมีอยู่เป็น
จำนวนมากและผู้ให้บริการดังกล่าวมีอยู่จำกัด
จึงมีความจำเป็นที่จัดตั้งเครือข่ายผู้ให้บริการ
ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนขึ้นเพื่อเป็นทีมรวม
และพัฒนาผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรม
ชุมชน สอดคล้องการศึกษาของ โรเบิร์ต
ดีพัทนัม (Robert Putnam, D. 2000 : 137,
151) ได้วิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางสังคม



ซึ่งได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีคุณค่าควรกระทำอย่างไร การวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถกระทำได้ไม่ยากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเอื้ออำนวยให้เกิดทุนทางสังคมยังคงมีอยู่ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ในอีกแง่มุมหนึ่งนั้นทุนทางสังคมจะทำให้ชุมชนมีพลังเพียงพอที่จะทำเรื่องต่างๆ ได้มากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับเรื่องทุนทางสังคมนั้น เปรียบเสมือนทุนทางทรัพยากรทางศีลธรรม และเป็นทรัพยากรประเภทใช้ไม่มีวันหมด อย่างไรก็ตามทรัพยากรประเภทนี้จะไม่มีประโยชน์อะไรเลยถ้าไม่ถูกนำมาใช้ ซึ่งต่างไปจากทุนทางกายภาพและทุนอื่น ๆ ทั่วไปที่เคยมีมา เพราะทุนเหล่านี้จะหมดไปเมื่อถูกนำมาใช้ และความเป็นเครือข่ายของสังคมได้ช่วยสร้างทุนทางสังคมที่เอื้ออำนวยด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน แต่การติดต่อสื่อสารดังกล่าวก็ไม่ใช่ว่าเป้าหมายสุดท้าย เพราะการสื่อสารที่ดีต้องมีข้อมูลที่ดีด้วย ทุนทางสังคมได้ช่วยสร้างกระบวนการที่เกี่ยวกับด้านชีวิตและจิตใจ เป็นทางเลือกใหม่ที่จะปรับปรุงและพัฒนาชีวิตส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นจะทำให้ตัวผู้ติดต่อเองเกิดความตระหนักในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้อื่นมากขึ้น คนที่ทำงานและไว้วางใจในการติดต่อสื่อสารกับคนอื่น เช่น

สมาชิกในครอบครัว และเพื่อนร่วมชมรมกลุ่ม เครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้นั้นเกิดการพัฒนาและเกิดความรู้สึกเวทียากับผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ ในสังคมนั้นด้วย ในทางตรงกันข้าม เมื่อคนอื่นขาดการติดต่อกับผู้อื่น เขาก็ไม่สามารถตรวจสอบความเป็นจริงของตัวเองได้

ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดย ฉลาด จันทรสมบัติ (2547 : 147-148) ได้ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา โดยประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กับกลุ่มนักวิจัยสนาม (นักวิจัยชาวบ้าน) เกี่ยวกับ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง โดยใช้เวลาในการวิจัย 1 ปี 9 เดือน (1 กรกฎาคม 2546- 31 มีนาคม 2547) พบว่า เกิดองค์ความรู้ใหม่ของการสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง หากต้องการให้ประสบผลสำเร็จ ก่อนดำเนินการวิจัยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญในการสร้างและพัฒนาเครือข่าย คือ 1) การเตรียมศักยภาพบุคลากรทีมงานวิจัยสนาม และเครือข่ายองค์กรชุมชน 2) การสร้างจิตสำนึกร่วมของทีมผู้นำในการเปลี่ยนแปลง 3) การสร้างความร่วมมือจากภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน



ภาคประชาชน และองค์กรปกครองท้องถิ่น ในลักษณะแนวราบ คือ สถาผู้นำชุมชน 4) การสนับสนุนการดำเนินงานของทีมงาน วิจัยภาคสนาม และเครือข่ายองค์กรชุมชน ให้ปฏิบัติตามความสนใจและต้องการ 5) การสรุปบทเรียนและสะท้อนผลการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบในรูปแบบที่หลากหลาย เผยแพร่ให้คนภายในและนอกชุมชนรู้ความ เคลื่อนไหว 6) พัฒนาการเรียนรู้ของคนใน ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากคนรุ่นหนึ่ง สู่รุ่นคนอีกหนึ่ง ในลักษณะศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน สถาบันการเรียนรู้เพื่อชนเป็นสุข การยกระดับองค์ความรู้ของภูมิปัญญาสู่ ในระดับสากล ในลักษณะหลักสูตรท้องถิ่น

เพื่อให้บริการของเครือข่ายบริการ ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนมีคุณภาพและปริมาณ ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมชุมชน พร้อมทั้งมีมาตรฐานในการให้บริการ และ ขยายผลให้ที่ปรึกษามีความรู้ ความสามารถ ในการให้บริการแก่อุตสาหกรรมชุมชนเข้ามา ร่วมงานเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องสร้างและพัฒนา เครือข่ายบริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน โดย มีการจัดทำกลยุทธ์ของเครือข่ายให้เหมาะสม กับการพัฒนาและสอดคล้องกับบริการของ เครือข่ายในอนาคต จึงจำเป็นต้องสร้างและ พัฒนาเครือข่ายบริการธุรกิจอุตสาหกรรม

ชุมชนขึ้นเพื่อการพัฒนาผู้ให้บริการธุรกิจ อุตสาหกรรมชุมชนให้มีคุณภาพตรงตามความ ต้องการของผู้รับบริการ ดังนั้นหน่วยวิจัยและ พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและการจัดการ ความรู้ ซึ่งมีบทเรียนเคยเป็นที่ปรึกษาธุรกิจ อุตสาหกรรมชุมชนที่ผ่านมาจึงสนใจ จึงได้ ร่วมกับสำนักหน่วยบริการอุตสาหกรรมชุมชน และสำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ในการพัฒนารูปแบบการ ดำเนินงานการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเครือ ข่ายบริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนขึ้นในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ หากค้นพบวิธีการและ รูปแบบการเกิดภาคีเครือข่ายที่เหมาะสมทั้ง การเรียนรู้ และความร่วมมือในการดำเนิน งานธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนที่เป็นรูปธรรม ก็จะไปสู่การขยายผลในภาคอื่นๆ ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และ ความต้องการของอุตสาหกรรมชุมชน ในด้านการให้บริการที่เหมาะสม และรวบรวม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐาน ในการพัฒนางานโครงการ
2. สร้างเกณฑ์ในการพิจารณาคัด เลือกผู้ให้บริการเข้าร่วมโครงการ และเครื่อง มือในการพิจารณาคัดเลือก และพัฒนาผู้ให้



บริการวิสาหกิจชุมชนหรืออุตสาหกรรมชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

3. จัดทำแผนดำเนินการสร้างเครือข่ายบริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนเบื้องต้นร่วมกับภาคีภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนที่นำไปสู่การประชาสัมพันธ์ และขยายช่องทางการสื่อสารโดยผ่านสื่อบุคคล และสื่อต่างๆ

4. เพื่อจัดอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน จัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศผู้ให้บริการเครือข่าย

5. เพื่อกำหนดกฎระเบียบ และหลักเกณฑ์การให้บริการมาตรฐานระดับความสามารถในการให้บริการ อัตราค่าบริการ การเชื่อมโยงประชาสัมพันธ์เครือข่ายการดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

คำถามการวิจัย

1. จะมีวิธีการคัดเลือกที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างไร

2. จะมีการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์

พันธกิจ เป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในระดับภาคได้อย่างไร

3. จะมีหลักสูตรพัฒนาศักยภาพของที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ต้องการพัฒนาได้อย่างไร

4. เครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีการกำหนดโครงสร้าง ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานในลักษณะของกลุ่ม หรือชมรมได้อย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

2. เกิดเครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระยะแรก โดยมีระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การปรับตัวให้เกิดความเหมาะสมในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นโอกาสต่อไป

3. มีหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพของผู้ให้บริการวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมผ่านการทดลองใช้ นำไปสู่การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน

4. มีฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศของเครือข่ายผู้ให้บริการวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ



ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 พื้นที่ เป็นพื้นที่ที่เครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน ที่มีสมาชิกเป็นผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน จำนวนไม่น้อยกว่า 50 ราย ซึ่งปัจจุบันอาศัยอยู่ และดำเนินงานในการเป็นผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน หรือวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยครอบคลุมพื้นที่หลักภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.3.1.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (อีสานเหนือ) ประกอบด้วย จังหวัดหนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู เลย สกลนคร และนครพนม

1.3.1.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (อีสานกลาง) ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น ชัยภูมิ กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และมุกดาหาร

1.3.1.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือล่าง (อีสานใต้) ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธรและอำนาจเจริญ

1.3.2 เนื้อหา เป็นการศึกษาบริบทของการก่อเกิดเครือข่ายประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1) การจัดอบรมให้ความรู้ที่

จำเป็นผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน

2) จัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศผู้ให้บริการเครือข่าย

3) ภาวะเปียบและหลักเกณฑ์การให้บริการ และมาตรฐานระดับความสามารถในการให้บริการ และอัตราค่าบริการ

4) การเชื่อมโยงประชาสัมพันธ์เครือข่ายการดำเนินงาน ส่งเสริมการดำเนินงานโครงการพัฒนาวิสาหกิจนาร่อง การประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

1.3.3 ระยะเวลา การดำเนินงานในวงงานที่ 3 ระหว่างวันที่ 14 กรกฎาคม - 10 กันยายน 2553

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยการดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม - 6 กันยายน 2553 ในประเด็น การสร้างเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน มีวิธีการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติให้เป็นจริง ดังนี้

1. สำรวจปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพที่ปรีกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังจากทีมวิจัยได้



จัดประชุมเครือข่ายที่ปรึกษาผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนจากการประเมินความพึงพอใจการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า เครือข่ายที่ปรึกษาผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนยังขาดความรู้และทักษะในการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนคิดเป็นร้อยละ 80 ของที่ปรึกษาทั้งหมด

2. จัดทำหลักสูตรการอบรม โดยการถอดบทเรียนการดำเนินงานการเป็นที่ปรึกษาส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชนของศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งทีมวิจัยได้ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5 กลุ่มองค์กร คือ 1) โครงการอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหม่อนน้ำเกลี้ยงเวียงชัย บ้านน้ำเกลี้ยง ตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม 2) โครงการพัฒนากลุ่มทอผ้าพื้นเมืองชุมชนวังจาน บ้านวังจาน ตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม 3) โครงการพัฒนากลุ่มทอผ้าพื้นเมืองชุมชนหนองข่าเพื่ออุตสาหกรรมชุมชน บ้านหนองข่า ตำบลประชาพัฒนา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม และ 4) โครงการแปรรูปขนมจีนสมุนไพรเพื่ออุตสาหกรรมชุมชน บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา ตำบลประชาพัฒนา อำเภอ

วาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม นำมาจัดทำคู่มือในการอบรมการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

3. การอบรมเชิงปฏิบัติการการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผลการดำเนินการได้จัดกิจกรรมเมื่อวันที่ 2 - 3 สิงหาคม 2553 ณ ศูนย์ประชุมแก่งเลิงจาน ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

4. จัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจชุมชนภาคอีสาน ทั้งในรูปแบบของเอกสาร และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เว็บไซต์ (Website) <http://www.ed.ac.th> เพื่อประชาสัมพันธ์เครือข่าย โดยเนื้อหาประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารเครือข่าย ยุทธศาสตร์ และแผนงานเครือข่าย ผลการดำเนินงานเครือข่าย

5. การจัดทำกฎ ระเบียบและหลักเกณฑ์การดำเนินงานเครือข่าย ทีมวิจัยได้จัดประชุมเพื่อพิจารณาร่างกฎระเบียบเครือข่าย ในวันที่ 22 - 23 กรกฎาคม 2553 ณ โรงแรมทักษิลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เครือข่ายมีกฎระเบียบ หลักสูตรการให้บริการ และเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจนมีขั้นตอนการดำเนิน คือ แต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่าย เพื่อศึกษากร่างกฎระเบียบ และหลักเกณฑ์



การดำเนินงานเครือข่าย แล้วนำมาสู่การประชุมคณะกรรมการเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน เพื่อพิจารณาร่างกฎระเบียบและหลักเกณฑ์การให้บริการของเครือข่ายให้มีความเห็นชอบ

6. ส่งเสริมให้ที่ปรึกษาได้ดำเนินงานโครงการพัฒนาวิสาหกิจนำร่องโซนละ 1 กิจกรรม ที่แต่ละโซนได้คัดเลือกจากพื้นที่รับผิดชอบ โดยมีระยะเวลาดำเนินงานประมาณ 2 เดือน งบประมาณโซนละ 20,000 บาท ประกอบด้วย โซนอีสานเหนือ กลุ่มข้าวหอมทองบ้านโคกสะอาด อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โซนอีสานกลาง กลุ่มโรงสีชุมชนผลิตข้าวกล้อง หมู่ที่ 11 ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โซนอีสานใต้ 1 กลุ่มขนมจีนประโคน ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และโซนอีสานใต้ 2 กลุ่มทอดผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

7. เวทีสรุปบทเรียนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ ซึ่งได้จัดขึ้นในวันที่ 6 กันยายน 2553 ณ ศูนย์ประชุมแก่งเลิงจาน ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แต่ละพื้นที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการดำเนินงานโครงการนำร่อง และสรุป

ผลการดำเนินงานโครงการตลอดจนวางแผนต่อเนื่องในการดำเนินในระยะต่อไป

8. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษารายกรณีตามประเด็นที่กลุ่มโซนสนใจและไปฝึกปฏิบัติจริงในการศึกษาชุมชนและการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 โซน คือ อีสานบน อีสานกลาง และอีสานใต้ ต่อเวทีสาธารณะในงานศึกษาศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2553 วันที่ 16 กันยายน 2553 เวลา 14.30-17.00 น. ณ ห้อง ศษ. 214 อาคารศึกษาศาสตร์ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งเป็นเวทีระดับประเทศ หรือระดับชาติ

9. เขียนรายงานผลการดำเนินงานในลักษณะรายงานการศึกษาค้นคว้า ส่งไปยังกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 แหล่งที่ศึกษาค้นคว้า ข้อมูลมือสอง ได้แก่ รายงานการวิจัย โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิต ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2547) เศรษฐกิจชุมชน หมู่บ้านอีสานใต้ ของสมคิด พรหมจ้อยและคณะ



(2546) คู่มือผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจชุมชน ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข (2543) คู่มือผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเศรษฐกิจชุมชน ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ เพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ และสรุปผลการระดมความคิดเห็นผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และผู้เกี่ยวข้อง ประเด็น สมัชชา OTOP ทั่วประเทศ ครั้งที่ 1 (2552) นำมาสังเคราะห์และเรียบเรียง

1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่าย เพื่อศึกษากฎระเบียบ และหลักเกณฑ์ การดำเนินงานเครือข่าย และมอบหมาย บทบาทหน้าที่การดำเนินงานในแต่ละโซน

1.3 ประชุมคณะกรรมการเครือข่าย ผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน เพื่อพิจารณาร่างกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ การให้บริการของเครือข่าย

1.4 ถอดบทเรียนการดำเนินงานการ เป็นที่ปรึกษาส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรม ชุมชนของศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริม สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจ ฐานราก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม นำมาจัดทำคู่มือในการอบรม

การศึกษาวิเคราะห์ชุมชนกับการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน

2. ศึกษาข้อมูลภาคสนาม

2.1. จัดอบรมการศึกษาวิเคราะห์ ชุมชนกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งใน ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยการลงพื้นที่ ทดลองศึกษาวิเคราะห์กลุ่มองค์กรชุมชน ใน พื้นที่ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม 3 กลุ่ม คือ กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ หมู่ที่ 5 กลุ่มทอผ้า หมู่ที่ 4 และ กลุ่มทำลาวด หนาม หมู่ที่ 15

2.2 ส่งเสริมให้ที่ปรึกษาได้ดำเนิน งานโครงการพัฒนาวิสาหกิจนำร่องโซนละ 1 กิจกรรม ประกอบด้วย โซนอีสานเหนือ กลุ่ม ข้าวหอมทองบ้านโคกสะอาด อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โซนอีสานกลาง กลุ่ม โรงสีชุมชนผลิตข้าวกล้อง หมู่ที่ 11 ตำบล ห้วยเรือ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม โซนอีสานใต้ 1 กลุ่มขามเฒ่าโคกประโคน ตำบล หมีนไถ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และโซนอีสานใต้ 2 กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่ บ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี



การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากเครื่องมือทุกประเภท ทั้งใบสมัคร ผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน แบบประเมินตามเกณฑ์พัฒนาส่งเสริมคุณภาพที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน บันทึกการประชุม คู่มือเทคนิคการศึกษาชุมชนสำหรับผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรม แบบประเมินความพึงพอใจการอบรมเชิงปฏิบัติการ และแบบรายงานผลการดำเนินงานโครงการนำร่องวิสาหกิจ

จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมายของการวิจัยและประเด็นที่ศึกษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดระบบเป็นประเด็น โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมาย และประเด็นที่ศึกษา และตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลโดยประยุกต์ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

4. นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

เกณฑ์การประเมินความพึงพอใจในการอบรมปฏิบัติการ

1. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

4.51 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มาก

2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	น้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพของที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน

1. ค่าคะแนนเกณฑ์ร้อยละ
76 - 100 หมายถึง มากที่สุด = A
66 - 75 หมายถึง มาก = B
56 - 65 หมายถึง ปานกลาง = C
40 - 55 หมายถึง น้อย = D

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการของผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน และผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยพิจารณาเป็นประเด็นดังนี้

1.1 สถานการณ์

ผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่ง คือ ที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน ซึ่งมีทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ซึ่งเป็นทั้งเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เพราะธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญ



ต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ช่วยลดปัญหาความยากจนให้กับราษฎรในชุมชนชนบทเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง และช่วยลดปัญหาการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทมาสู่เมืองใหญ่ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาอีกมากมาย

จากนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ ในช่วงที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัวในการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมชุมชนในพื้นที่ทั่วประเทศ เกือบทุกชุมชนมีการผลิตสินค้าเด่นจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่จะผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาการแข่งขันทางด้านการตลาดอย่างรุนแรง ในขณะที่สินค้าบางประเภทมีคุณภาพและรูปแบบเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศจนได้รับคำสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามเวลาและปริมาณที่กำหนด หากสามารถผลิตได้ก็ไม่มีระบบบริหารจัดการที่ดีที่จะรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้สม่ำเสมอคงที่ได้

เพื่อให้อุตสาหกรรมชุมชน มีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน สามารถแข่งขันได้ในตลาดทุกระดับ อีกทั้งยังสามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการ

เปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน อุตสาหกรรมชุมชนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการผลิต ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจำหน่าย ด้านการเงิน รวมทั้งด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายในห่วงโซ่อุปทานเพื่อเสริมสร้างพลังในการแข่งขันในระดับสากล ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบด้วย ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมชุมชนที่ได้รับบริการ โดยที่ปรึกษาเครือข่ายผู้ประกอบการค้า (Trader) และหน่วยงานภาครัฐที่เป็นหน่วยร่วมดำเนินงานผ่านกระบวนการประเมินศักยภาพ และจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของอุตสาหกรรมชุมชน ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในสายงานที่จะพัฒนาเป็นที่ปรึกษามืออาชีพ ในลักษณะของที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนวิชาชีพ ดังนั้นจำเป็นต้องให้ผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมได้รับการพัฒนาที่รอบด้าน และเกิดเครือข่ายบ้านวิสาหกิจชุมชนในปี พ.ศ. 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับอุตสาหกรรมชุมชนเข้าสู่ตลาดในระดับประเทศ หรือตลาดต่างประเทศ 2.ช่วยเหลือผู้ประกอบการอุตสาหกรรมชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจให้



สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายพุ่งตรงไปที่ 1) อุตสาหกรรมชุมชนที่มีศักยภาพและมีความพร้อมในการประกอบธุรกิจ 2) อุตสาหกรรมชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนาที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน ในรูปแบบของการสร้างและพัฒนาเครือข่ายธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน เกิดเครือข่ายความร่วมมือ การเรียนรู้ และหรือร่วมดำเนินงานกิจกรรมในลักษณะการมีส่วนร่วม มีความเชื่อมโยงช่วยเหลือกันในลักษณะของกลุ่มเครือข่าย หรือเกิดความรักในวิชาชีพที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนที่เป็นจริง เกิดเป็นสมาคมหรือบ้านวิสาหกิจชุมชนที่เอื้ออำนวยและยึดโยงการทำงานร่วมกันเป็นวิชาชีพด้านที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน โดยมีผลผลิตหรือผลที่คาดว่าจะได้รับ หรือ คือ เชิงปริมาณ ได้แก่ อุตสาหกรรมชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจรายกิจกรรม ตามแนวทางการพัฒนาแบบต่อเนื่องครบวงจร และเชิงคุณภาพ ได้แก่ ร้อยละของอุตสาหกรรมชุมชนที่ได้รับการพัฒนามีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีผลลัพธ์ที่ดีและเหมาะสมตามมา ได้แก่ ร้อยละของธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ มีผลการประกอบการดีขึ้น

โดยพิจารณาจากมูลค่ายอดขายเพิ่มขึ้น เป็นต้น

1.2 ปัญหาของผู้ให้บริการธุรกิจ

อุตสาหกรรมชุมชน

1.2.1 การส่งเสริมการเรียนรู้

1.2.1.1 จุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข

1) คนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จัก และทราบบทบาทหน้าที่ที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน (SP)

2) บางจังหวัดยังไม่ที่ปรึกษาครบทุกภาคส่วน สถาบันการศึกษา หน่วยราชการ เอกชน สมาคมต่างๆ กลุ่มผู้ผลิตในท้องถิ่น

3) สถาบันการศึกษาบางแห่งยังให้ความร่วมมือไม่เป็นเต็มที่ในการพัฒนาองค์ความรู้ที่ควร

4) งบประมาณสนับสนุนยังมีน้อย งบที่ลงมาที่กลุ่มยังมีน้อย ไปอยู่ในส่วนราชการ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนเป็นส่วนใหญ่อย่าง

5) ขาดการประสานงานติดต่อการทำงานในลักษณะภาคีเครือข่าย ทั้งในส่วนที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งกับทุกภาคส่วน ในลักษณะของการมีส่วนร่วม

6) ที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมมีเวลาในการปฏิบัติงานน้อยมาก

7) ที่ปรึกษายังไม่มียุทธศาสตร์ความรู้ใหม่



เพื่อต่อยอดพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

8) การเรียนรู้ร่วมกันกับสถานประกอบการ เน้นแต่ทฤษฎีไม่ตรงเป้าหมาย

9) ผลสัมฤทธิ์บางประเภทไม่สามารถแข่งขันได้

10) ยังไม่มีรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการในการหาตลาด สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง

11) ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน สถานประกอบการ และเครือข่ายการเรียนรู้ ตลอดทั้งด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

12) ยังมีการสร้างชิ้นงานด้วยความสามารถของบุคลากรน้อย

13) มีแต่องค์ความรู้ แต่ไม่มีต่อยอดให้เป็นเอกลักษณ์อย่างแท้จริงหรือต่อเนื่อง

14) ยังไม่มีการสร้างเครือข่ายที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในระดับจังหวัด คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และระดับตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนในระดับตำบล เจ้าหน้าที่วิสาหกิจชุมชนในระดับตำบล ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในระดับพื้นที่ส่วนใหญ่และมีวิถีชีวิตอยู่อาศัยชิดกับผู้ประกอบการ

1.2.2 บทเรียนปัญหาในการให้บริการ

ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนที่ผ่านมา

จากการดำเนินงานเป็นที่ปรึกษาของ

กลุ่มประชาคมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหม่อนบ้าน น้ำเกลี้ยงเวียงชัย กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง

ชุมชนวังจันทน์ ตำบลนาข่า อำเภอลำปำ

จังหวัดมหาสารคาม ของประชาคมการศึกษา

จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มแปรรูปกล้วยบ้าน

โคกสี ตำบลโคกสี อำเภอประจักษ์ จังหวัด

นครราชสีมา กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านหนอง

ข่า กลุ่มแปรรูปขนมจีน ตำบลประจักษ์พัฒนา

อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ในนาม

ของศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

ที่ได้ดำเนินงานมาเป็น 2 ระยะเวลา 6 ปี

ระหว่าง ปี พ.ศ. 2542-2548 นี้ใช้ว่าจะราบ

รื่นไปทั้งหมด ซึ่งก่อนที่จะกลุ่มพัฒนาตนเองให้

เป็นไปตามเป้าหมายและสามารถแข่งขันได้

สู่ความประสบผลสำเร็จได้ในระดับหนึ่งนั้น

ปีที่ 1 เป็นการก่อเกิด ปีที่ 2 เป็นการพัฒนา

และแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง ปีที่ 3 มี

ความเข้มแข็งและต่อยอดขยายผล ดังนั้น

วงจรการพัฒนากลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน

จำเป็นจะต้องมีที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรม

ชุมชนจากภายนอกเพื่อเชื่อมโยงความรู้นี้

กับความรู้ใหม่ให้เกิดความเหมาะสมกับบริบท



สภาพแวดล้อม ย่อมที่จะมีปัญหาอุปสรรค ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาก็คือต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา ดังนั้น สามารถสรุปเป็นปัญหาในการให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน ดังนี้

1.2.1.1 ด้านการผลิต

1) อาคารสถานที่ คับแคบ ไม่สามารถใช้เป็นสถานที่ผลิตสินค้าประเภทต่างได้พร้อมกันและไม่มีห้อง หรือตู้เก็บเครื่องมือต้องวางของไม่เป็นที่เป็นทาง

2) เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ในส่วนของการผลิต มีวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ

3) วัตถุดิบ ขาดวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เช่น ผลหม่อน เพื่อนำมาทำแยม และผสมกับข้าวเกรียบ ซึ่งผลหม่อนมีจำนวนน้อย

1.2.1.2 ด้านสุขลักษณะ

1) อาคาร ยังไม่มีสถานที่สามารถจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบได้

2) เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ สมาชิกกลุ่ม ไม่ค่อยช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของวัสดุอุปกรณ์ส่งผลให้อายุการใช้งานของวัสดุอุปกรณ์ไม่ได้นาน

3) ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ขาดมาตรฐานการรองรับและยกระดับผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ และฉลากไม่ได้มาตรฐาน ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของลูกค้าได้และเก็บไว้ได้ไม่นาน

1.2.1.3 ด้านการตลาด

ความต้องการของตลาดต่อผลิตภัณฑ์กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนในพื้นที่การผลิตมีน้อย เพราะส่วนใหญ่ยังทำไว้เพื่อจำหน่ายให้คนจากภายนอก ยังขาดการส่งเสริมให้คนภายในชุมชนได้ใช้บริการผลิตภัณฑ์ของตนเอง และยังไม่ส่งเสริมให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่น และเกิดเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง

ด้านเงินทุนหมุนเวียนกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ ผู้ประกอบการยังมีเงินทุนสำรองเพื่อใช้หมุนเวียน ในการจัดซื้อวัตถุดิบ การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ยังน้อยอยู่

1.3 ความต้องการของผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน

1.3.1 การสร้างมาตรฐานของผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน

1.3.1.1 การส่งเสริม

สนับสนุน และยกระดับศักยภาพของที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนให้รอบด้านมากขึ้น

1.3.1.2 ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบในการพัฒนา และส่งเสริมที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนให้เป็นวิชาชีพ

1.3.1.3 ยังไม่มีเครือข่ายธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนที่เกิดภาคีแห่งความร่วมมือทั้งการเรียนรู้วิชาการ การผลิต และ



ความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะด้าน วิชากิจชุมชน หรือด้านอุตสาหกรรมชุมชน ให้เป็นรูปธรรม

1.3.1.4 เครื่องมือติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ของเครือข่ายธุรกิจอุตสาหกรรม ชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และมีความหลากหลาย ควรเพิ่มช่องทางการสื่อสาร ให้ถึงกลุ่มเป้าหมายชัดเจนมากขึ้น

1.3.1.5 ควรลดขั้นตอนในการขอ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และจลสิทธิ ทรัพย์สินทางปัญญา และการขออนุญาต มาตรฐานอาหารและยา (อย.) เพราะที่ปรึกษา ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนยังมีประสบการณ์ ด้านนี้น้อยอยู่

1.3.2 ด้านการผลิต

1.3.2.1 ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบ การใช้พลังงานทดแทน เครื่องอุปพลังงานแสง อาทิตย์เป็นพลังงานไฟฟ้า หรือก๊าซชีวภาพโดย ประสานความร่วมมือไปยังสถาบันและหน่วย งานและให้มีการวิจัยและพัฒนาาร่วมกันจนเกิด นวัตกรรม และเทคโนโลยีพลังงานที่เหมาะสม

1.3.2.2 สมรรถนะ หรือศักยภาพของ กลุ่มผู้ประกอบการหรือกลุ่มผู้ผลิตยังอยู่ใน ระดับพื้นฐาน จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนา ซึ่งกลุ่มผู้ประกอบการจำเป็นจะต้องได้รับการ ส่งเสริม แนะนำ ติดตามและการสนับสนุน

จากที่ปรึกษาธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน อย่าง น้อย 3 ปี จึงจะสามารถพัฒนาตนเองให้เกิด เอกลักษณะของชุมชน และสามารถแข่งขันได้

1.3.2.3 ควรมีการส่งเสริมให้เกิด นักวิจัยธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนระดับชาว บ้านให้มากขึ้น และมีการแลกเปลี่ยนเรียน รู้ของกลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มที่ปรึกษา ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.3.2.4 ควรสร้างขวัญกำลังใจให้ที่ ปรึกษาอุตสาหกรรมชุมชนสำหรับผู้มีผลงาน ดีเด่นเชิงประจักษ์ และเป็นที่ยอมรับเพื่อเข้า รับรางวัลเชิดชูเกียรติอย่างต่อเนื่อง จากคน รุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง

1.4 ผลการศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการของผู้ประกอบการ วิชากิจชุมชน

1.4.1 สถานการณ์

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือเรียกสั้นๆว่า โอทอป (OTOP) มีการ ริเริ่มขึ้น โดยเป็นโครงการที่รัฐบาลส่งเสริม ให้ชาวบ้านในแต่ละตำบลสร้างอาชีพในการ ผลิตสินค้า เพื่อออกจำหน่าย โดยสร้างสินค้า ที่เป็นสินค้าประจำตำบลนั้นๆ ในช่วงเวลาที่ ประเทศชาติ กำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทาง เศรษฐกิจ และประชาชน ทุกระดับ ประสบ ปัญหาต่างๆ ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนระดับ



รากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ ของประเทศถูกรุมเร้าคือปัญหาความยากจน รัฐบาลจึงได้ประกาศสงครามกับความยากจน โดยได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่า จะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐพร้อมที่จะเข้า ช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ ตลาดทั้งในประเทศ และต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่าย และอินเทอร์เน็ตเพื่อ ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการ ของตลาด ทั้งในและต่างประเทศและได้กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกาศ ณ วันที่ 7 กันยายน 2544 ขึ้น โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ หรือเรียกโดยย่อว่า กอ.นคต ซึ่งฯพณฯ นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้มอบ หมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายปองพล อดิเรก

สาร) เป็นประธานกรรมการ และให้ คณะกรรมการ กอ.นคต มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บท การดำเนินงาน"หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" กำหนดมาตรฐานและ หลักเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล รวมทั้งสนับสนุนให้การ ดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นหลักแนวคิด "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" เป็นแนวทางประการหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการ พื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global) 2) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity) 3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียวแต่เป็นกระบวนการทางความคิดรวมถึงการบริการ การดูแลการ



อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษามรดกภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขาย ที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

วัตถุประสงค์

จากนโยบายของรัฐบาล ที่แถลงต่อรัฐสภา และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการแห่งชาติ พ.ศ. 2544 การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน 2) สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น 3) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อำนวยความสะดวกหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยสอดคล้องกับ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

1.4.2 ปัญหาของผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมชุมชน

1.4.2.1 คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์

1.4.2.1 คนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จัก ทราบหน้าที่ของที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน (KBO)

1.4.2.2 บางจังหวัดที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนยังไม่ครบทุกภาคส่วนสถาบัน การศึกษา หน่วยงานราชการ เอกชนสมาคม ต่างๆ ผู้ผลิตในท้องถิ่น

1.4.2.3 สถาบันการศึกษาบางแห่ง ให้ความร่วมมือไม่เป็นเต็มที่ในการพัฒนา องค์ความรู้

1.4.2.4 งบประมาณที่จัดสรรให้ในการพัฒนาโครงการของกลุ่มผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการยังมีน้อย ยังลงไปไม่ถึงกลุ่ม ผู้ประกอบการ หรือกลุ่มผู้ผลิตกลุ่ม ยังคงอยู่ในส่วนราชการที่เป็นที่ปรึกษาธุรกิจวิสาหกิจ ชุมชนที่เป็นส่วนใหญ่

1.4.2.5 ขาดการประสานงานติดต่อกับภาคีทุกภาคส่วน และยังไม่มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมเท่าที่ควร

1.4.2.6 การพัฒนารูปแบบ และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ยังไม่มียุทธศาสตร์ใหม่ๆ เกิดขึ้นเท่าที่ควร

1.4.2.7 ที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนให้คำปรึกษาที่เน้นแต่ทฤษฎีไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ประกอบการ หรือกลุ่มเป้าหมาย

1.4.2.8 สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ บางประเภท ไม่สามารถแข่งขันได้

1.4.2.9 ผู้ประกอบการ หรือกลุ่มผู้ผลิต ยังขาดความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการ



การสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองด้วยตนเอง และ
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการต่อยอดพัฒนา
ผลิตภัณฑ์ ยังพึงพิงหรือพึ่งพาบุคคลภายนอกอยู่

1.4.2.10 สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่ง
ผลิตภัณฑ์ และการบริการจัดการของศูนย์
ประสานงานในระดับจังหวัด ศูนย์จำหน่าย
สินค้าในระดับพื้นที่ยังขาดการปฏิสัมพันธ์ มี
ช่องทางการสื่อสารไม่หลากหลาย และยังไม่
เหมาะสม

1.5 ความต้องการ

1.5.1 คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์หนึ่ง
ตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

1.5.1.1 ด้านวัตถุดิบ

1) ควรแยกย่อยมาตรฐานในแต่ละ
สินค้าในการให้ค่า หรือสัญลักษณ์

2) วัตถุดิบจะต้องมีคุณภาพ ราคา
ไม่สูงมาก สามารถหาได้ตามธรรมชาติ

3) ไม่ควรกำหนดคุณสมบัติของผู้
ประกอบการ ใครก็ได้

4) ต้องบอกชัดเจนว่าเป็นเส้นใย
อะไร เช่น ฝ้าย ไหม หรือผสมเส้นใย

5) อยากได้เส้นไหมให้มาตรฐาน
เดียวกัน จะได้ทอแล้วสวยงามมากขึ้น

6) วัตถุดิบในท้องถิ่น 60% ของ
สินค้า

7) แหล่งวัตถุดิบในชุมชนมีมาก

สามารถแปรรูปให้เพิ่ม มีคุณค่ามาก

8) ต้องเกิดจากภูมิปัญญาของคนใน
ท้องถิ่นจริงๆ และเป็นแรงงานชุมชนนั้นๆ

9) แหล่งวัตถุดิบจะต้องหาได้ง่าย
และมีแหล่งจำหน่าย ราคาไม่สูงเพื่อลดต้นทุน
การผลิต

10) วัตถุดิบ ที่นำเข้าจากต่างประเทศ

11) ตรวจสอบแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์
เช่น หน้าที่ทำมาทำสร้อยว่า นำมาจากไหน

12) ด้านวัตถุดิบ ภายในท้องถิ่น
และใกล้เคียง

13) วัตถุดิบ ราคาตามราคาทอง
คือเม็ดเงินทำให้คุณภาพยาก วัตถุดิบที่ดีต้อง
นำเข้า

1.5.1.2 แรงงานในท้องถิ่น

1) ต้องใช้แรงงานในชุมชนของตนเอง
เพื่อสร้างรายได้ให้คนในชุมชน

2) ต้องหาแรงงานของกลุ่มแม่บ้าน
ในชุมชนและใกล้เคียง มีมากในจังหวัด

3) แรงงานไม่น้อยกว่า 60% ในท้องถิ่น

4) แรงงานในท้องถิ่นและใกล้เคียง
มีมากในจังหวัด

1.5.1.3 มาตรฐาน

1) มาตรฐาน มผช. ไม่เหมาะสม

2) มีมาตรฐาน รองรับไม่



น้อยกว่า 1 มาตรฐาน

3) ควรมีมาตรฐานคุณภาพที่มีหน่วยงานรองรับ เพื่อรักษามาตรฐาน OTOP ให้ลูกค้าได้อย่างมั่นใจ

1.5.1.4 ภูมิปัญญา

1) คิดใหม่ หรือ ภูมิปัญญาดั้งเดิมก็ได้ มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ มาพัฒนาต่อให้ดีขึ้น

2) ผลิตสินค้าตามภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน นั้นๆ

3) ภูมิปัญญาไม่มีการต่อยอด

4) เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง

1.5.1.5 การปรับแต่ง

1) การคัดสรรสินค้า OTOP 2 ปีต่อครั้ง หรือตามความเหมาะสม ควรปรับปรุง (ควรดูชิ้นงานมากกว่าเอกสาร)

2) การปรับแต่ง ผลิตภัณฑ์นั้นๆ ควรเน้นความปลอดภัยเสมอ

3) การตกแต่งต้องเกิดจากความคิด ภูมิปัญญาชาวบ้าน รูปแบบต้องเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้น

1.5.1.6 การจัดระดับ 1-5 ดาว

1) การคัดสรร 2 ปี ตามความเหมาะสม ควรปรับปรุง (ควรดูชิ้นงานมากกว่าเอกสาร)

2) ควรมีการคัดสรรดาวเพื่อพัฒนา

สินค้าให้ดีขึ้น

3) การจัดระดับดาว ย้ำ ควรมีแต่ความเหมาะสมกว่านี้ เพราะหลังจากได้ดาวแล้ว มักจะผลิตสินค้าไม่มีคุณภาพที่เหมาะสมกับดาวที่ได้

4) อย่าปิดกั้นดาว เพราะบางสินค้าได้แก่ 2 ดาว แต่สินค้าที่ยังเป็นที่ต้องการ

5) สมควรดูผลงานมากกว่าส่วนประกอบ และควรจะดูผลผลิต วัตถุดิบของผลิตภัณฑ์ ระดับดาวควรมี

6) ระดับ 1-5 ดาว ควรมี เพื่อเน้นการรับรองผลิตภัณฑ์ว่ามีคุณภาพ

7) ควรมี แต่ควรจะมีระดับภูมิภาค ตามมาตรฐานเดียวกัน คณะกรรมการชุดเดียวกันและต้องแจ้งข้อเสียให้กลุ่มทราบทุกข้อ

8) ควรมีรหัสบาร์โค้ดผลิตภัณฑ์

9) การยกเลิกการรับดาว ควรจะมีเพราะเป็นการรับรองอยู่ในระดับหนึ่ง

10) การคัดสรร 1-5 ดาว ควรจัด 3 ปี ต่อการคัดสรรหรือมีดาว มีอายุ 3 ปี

11) ควรมีบาร์โค้ด ที่รับรองโดยหน่วยงานราชการเพื่อป้องกันการแอบอ้าง

12) ควรแบ่งดาวให้เป็นทุนได้ เช่น สามารถนำไปประกอบในการลงทุนกู้จากธนาคาร SME เพื่อนำมาเป็นทุนการพัฒนา



ผลิตภัณฑ์

1.5.1.7 คุณสมบัติของผู้ประกอบการ

- 1) ต้องมีความรู้ด้านชิ้นงาน
- 2) ต้องมีความชำนาญด้านชิ้นงาน
- 3) มีที่อยู่ ภูมิสำเนา ในพื้นที่ลงทะเบียน OTOP มีข้อมูลที่ตรวจสอบได้ตลอดเวลา
- 4) ต้องผ่านการคัดสรร มาตรฐานคุณภาพ จาก มผช. มาตรฐาน อย. ได้รับ 3-5 ดาว
- 5) การสร้างผลิตภัณฑ์ให้ยั่งยืนนั้น ยากยิ่งกว่า
- 6) ต้องรู้ภูมิสังคมในท้องถิ่น นั้นๆ
- 7) เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายมิให้เป็นผู้จำหน่ายอย่างเดียว
- 8) จะต้องมีธรรมาภิบาลและคุณธรรม สื่อสัคัญต่อผลิตภัณฑ์มีความรู้ในตัวผลิตภัณฑ์อย่างแท้จริง
- 9) ควรเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ ผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานและควรให้ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น

2. การจัดอบรมให้ความรู้ที่จำเป็น ผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน จัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศผู้ให้บริการเครือข่าย ดังนี้

2.1 การจัดอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นผู้

ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน จัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศผู้ให้บริการเครือข่าย ผลการดำเนินงานเริ่มจากการสำรวจปัญหาความต้องการเครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน และการจัดทำหลักสูตรอบรม จากผลการประเมินตามแบบประเมินตามเกณฑ์พัฒนาส่งเสริมคุณภาพที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน พบว่า เครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 50 คน ร้อยละ 80 ขาดทักษะในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน ทีมวิจัยจึงได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรมมีผู้เข้าร่วม 38 คน รูปแบบกิจกรรมเป็นการอบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและควบคู่กับภาคปฏิบัติประกอบกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม จากผลการจัดกิจกรรมอบรมดังกล่าวทำให้ที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจเครื่องมือ เทคนิค วิชาการศึกษาชุมชน จนนำไปสู่การลงมือปฏิบัติจริงได้ เกิดแผนทดลองดำเนินงาน โครงการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจนำร่องโซนละ 1 กิจกรรม และนอกจากนี้ผลการประเมินความพึงพอใจจากการอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวม อยู่ในระดับ



มาก ($\bar{x} = 4.19$) จนนำไปสู่การพัฒนา

2.2 ระบบฐานข้อมูล สารสนเทศผู้ให้บริการเครือข่าย ทั้งในรูปของเอกสาร และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เว็บไซต์ <http://www.edu.msu.ac.th> ,drchalard.com

3. การกำหนดกฎระเบียบ และหลักเกณฑ์การให้บริการมาตรฐานระดับความสามารถในการให้บริการ การเชื่อมโยงประชาสัมพันธ์เครือข่ายการดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงานโครงการดังนี้

3.1 ผลการกำหนดกฎระเบียบ และหลักเกณฑ์การให้บริการมาตรฐานระดับความสามารถในการให้บริการ อัตราค่าบริการ การเชื่อมโยงประชาสัมพันธ์เครือข่ายการดำเนินงาน ผลการดำเนินกิจกรรมนำไปสู่การเกิดระเบียบข้อบังคับ เครือข่ายผู้บริการให้คำปรึกษา วิชาสหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (คปว.) ฉบับสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 6 หมวด คือ หมวดที่ 1 ความทั่วไป หมวดที่ 2 สมาชิก หมวด 3 บทบาท และหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารเครือข่ายฯ หมวดที่ 4 การประชุมใหญ่ หมวดที่ 5 การเงินและทรัพย์สิน และหมวดที่ 6 การเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและการล้มเลิกเครือข่ายฯ ด้านการกำหนดอัตราค่าบริการ

ของที่ปรึกษาวิชาสหกิจชุมชน อัตราค่าบริการเป็นรายปีเฉพาะค่าตอบแทนที่ปรึกษา 1 คน เดือนละ 9,700 บาท และเจ้าหน้าที่สนาม 1 คน เดือนละ 7,940 บาท รวมอัตราค่าบริการรายปี จำนวน 211,680 บาท สำหรับในกรณีการให้บริการในระยะสั้นให้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงเป็นรายกรณีไป ที่ปรึกษาต้องมีระดับความรู้ความสามารถและคุณสมบัติ 1) มีความรู้ขั้นพื้นฐานไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี 2) มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม 3) มีความรู้เรื่องการพัฒนาชุมชน 4) มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการด้านธุรกิจ 4) มีความรู้เรื่องการเงินและบัญชี 5) มีความรู้ครอบคลุมทุกเรื่องสามารถทำงานกับชุมชนเข้าใจปัญหา มีแนวคิดเชิงอุสาหกรรรมงานไม่ยุ่ง สามารถทุ่มเทเวลาให้กับผู้ใช้บริการ และ 6) สามารถประสานงานและดำเนินงานร่วมกับหลายภาคส่วนแบบบูรณาการได้ ผลการประชาสัมพันธ์เครือข่ายให้เป็นที่รู้จักของลูกค้า โดยผ่านสื่อบุคคลที่เป็นสมาชิกเครือข่าย 56 คน สื่อฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ <http://www.edu.msu.ac.th> ,drchalard.com และเอกสารหนังสือประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับภูมิภาค และประเทศ ด้านแนวทางการเชื่อมเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก



ผ่านบุคคลเป็นหลักเพราะเครือข่ายที่ปรึกษาที่มาจากหลายภาคส่วน เช่น ข้าราชการครู ข้าราชการสังกัดกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม พนักงานส่วนท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ นักธุรกิจ พนักงานรัฐวิสาหกิจธนาคาร ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน และผู้บริหารส่วนท้องถิ่น น่าจะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ในอนาคต

3.2 ผลการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

3.2.1 จัดเก็บระดับคุณภาพที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากจำนวนที่ปรึกษาทั้งหมด 54 คน พบว่าที่ปรึกษาระดับเกรด A จำนวน 20 คน ระดับเกรด B จำนวน 16 คน ระดับเกรด C จำนวน 4 คน ระดับเกรด D จำนวน 16 คน และการติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนำร่องในแต่ละโซน ดังนี้ โซนอีสานเหนือ กลุ่มข้าวหอมทองบ้านโคกสะอาด อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โซนอีสานกลาง กลุ่มโรงสีชุมชนผลิตข้าวกล้อง หมู่ที่ 16 ตำบลหัวเรือ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดมหาสารคาม โซนอีสานใต้ 1 กลุ่มขมมจีน ประโคนชัย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และโซนอีสานใต้ 2 กลุ่มทอ

ผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

3.2.2 ผลสำเร็จและบทเรียนสำคัญ การดำเนินงาน แต่ละพื้นที่ที่สามารถดำเนินงานให้เป็นตามแผนได้และมีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการลงพื้นที่ การออกแบบกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และการสรุปผลเขียนรายงาน ด้านการนำเครื่องมือ วิธีการ และทักษะเทคนิคจากการอบรมไปใช้ยังพบว่าทุกพื้นที่สามารถนำเครื่องมือไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาชุมชนได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้จากการนำเสนอและการเขียนรายงานรูปแบบฉบับสมบูรณ์ ยังพบว่าแต่ละโซนสามารถนำเสนอผลการศึกษได้เป็นอย่างดีมีเนื้อหาครบตามกรอบประเด็นการศึกษา และบางโซนสามารถเขียนเป็นรายงานวิจัยได้ เช่น โซนอีสานกลาง และโซนอีสานเหนือ ซึ่งถือเป็นผลสำเร็จและบทเรียนสำคัญของโครงการจากการอบรมโดยเฉพาะเครื่องมือ และเทคนิคการศึกษาชุมชน

3.2.3 ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงาน พบว่า เงื่อนไขระยะเวลาในการดำเนินงานที่จำกัดจึงส่งผลให้การดำเนินงานของแต่ละโซนได้รับพัฒนาทักษะเทคนิค วิธีการศึกษาชุมชน วินิจฉัยวิสาหกิจชุมชน และเรียนรู้ในการดำเนินงานโครงการนำร่องได้



อย่างมีข้อจำกัดอาจจะไม่สามารถนำไปใช้จริงได้ โดยเฉพาะการศึกษาชุมชนเพราะที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้รอบด้าน ซึ่งจากผลการประเมินคุณภาพที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนพบว่าจากที่ปรึกษาที่สมัครเข้าร่วมโครงการ 54 คน มีที่ปรึกษาที่มีผลการประเมินดีมากเพียง 20 คน เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 36 %

3.2.4 แนวทางแก้ไขของที่ปรึกษาจากบทเรียนการดำเนินงานของทั้ง 4 โซนพบว่า หากจะส่งเสริมให้การดำเนินงานโครงการนำไปสู่การสร้างและพัฒนาเครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืนน่าจะมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ ควรมีการขยายระยะเวลาการดำเนินงานโครงการออกไปอย่างน้อย 3 ปี เพื่อจะเป็นการส่งเสริมให้ที่ปรึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองจนเกิดความมั่นใจในการให้คำปรึกษา และควรมีการสนับสนุนให้ที่ปรึกษาได้ทดลองดำเนินงานโครงการนำร่องให้คำปรึกษาวิสาหกิจเป็นรายบุคคลเป็นระยะเวลา 1 ปี อันจะนำไปสู่การเป็นที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนมืออาชีพได้ ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพที่ปรึกษาด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยประยุกต์ใช้เทคนิคการศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารการเงินและบัญชี เพื่อจะช่วยให้ที่ปรึกษาเกิดความมั่นใจและสามารถให้คำปรึกษาวิสาหกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดคนที่ให้บริการที่ตรงตามเป้าหมายที่จะให้บริการ ขึ้นอยู่กับตัวแทนผู้ให้บริการด้วย แต่ต้องเป็นที่ยอมรับ มีการประชาสัมพันธ์ ให้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักควบคู่กันไปและโครงการงบประมาณต้องจัดให้ครอบคลุมทั้งหมดการเป็นที่ปรึกษาที่ต้องมีความรู้ที่รอบด้าน มีจริยธรรม และจรรยาบรรณ ส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน มีการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างครบวงจร

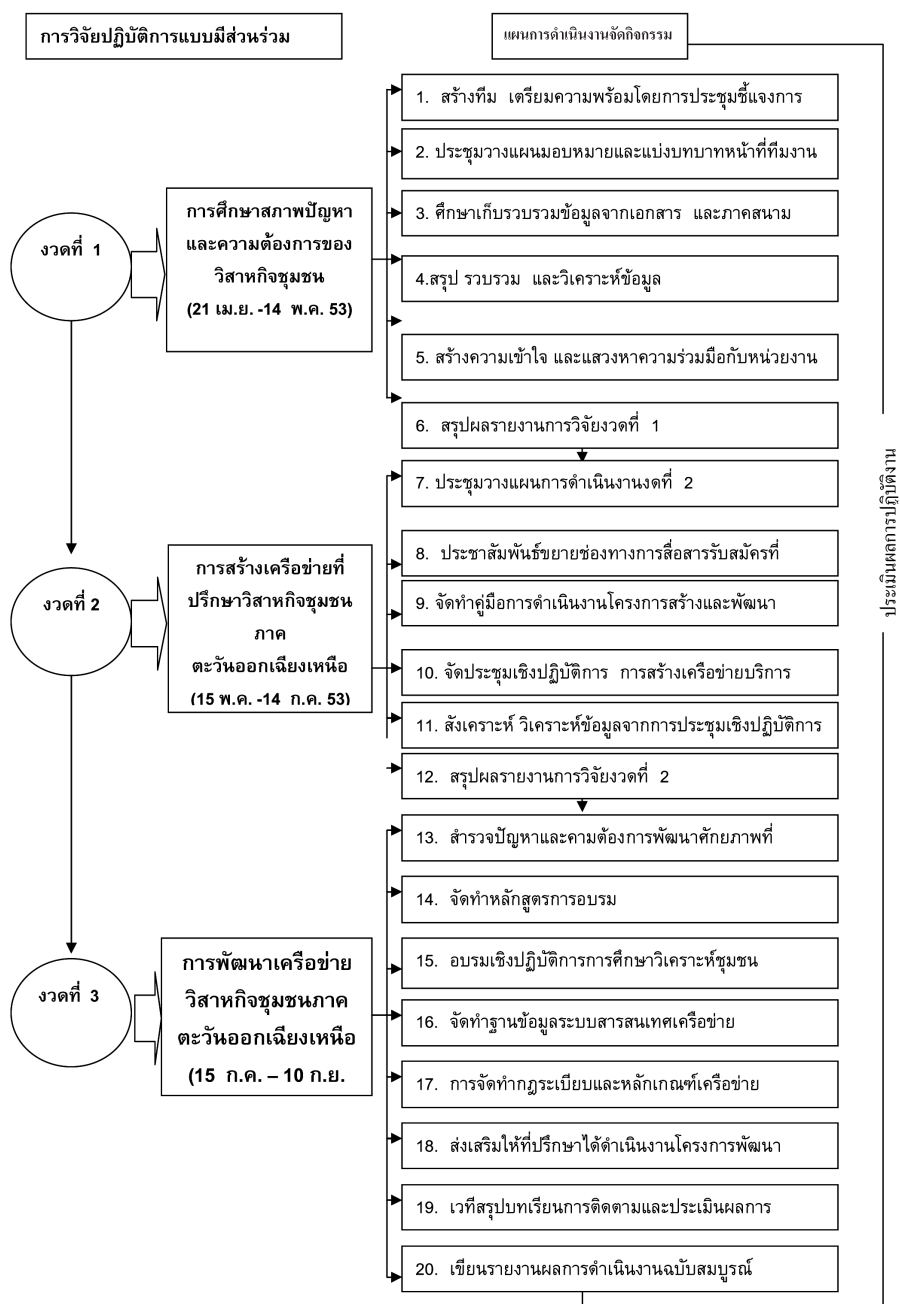
4. แผนพัฒนาต่อเนื่องทั้งในส่วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำร่อง และเครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางกรมได้ตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาที่ปรึกษาเป็นรายบุคคลโดยตั้งเป้าไว้ 55 คน ที่ผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ทางมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค ดำเนินการแต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการส่งเสริมได้ทั้งหมดด้วยปัจจัยข้อจำกัดด้านงบประมาณ แต่ก็พยายามจัดจ้างที่ปรึกษาทางช่องทางอื่นๆ ที่เป็นงานของกรมโดย



ประสานผ่านศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. พัฒนาชุมชน สภาองค์กรชุมชน และเกษตรกร และกิจกรรมอื่นๆ โดยการดำเนินงานระยะแรกของเครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรให้มีหน่วยวิจัย และพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและการจัดการความรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม และศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค เป็นที่ปรึกษาและศูนย์ประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายไปอีกระยะเวลา 1 – 2 ปีก่อน เพื่อส่งเสริมให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

จากการดำเนินงานโครงการได้รูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังภาพประกอบ 1



ภาพประกอบ 1 รูปแบบการสร้างเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน



อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการสร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน วงค์ที่ 3 มามาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การจัดอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน จัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศผู้ให้บริการเครือข่ายผลการดำเนินงานเริ่มจากการสำรวจปัญหาความต้องการเครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน และการจัดทำหลักสูตรอบรม จากผลการประเมินตามแบบประเมินตามเกณฑ์พัฒนาส่งเสริมคุณภาพที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน พบว่า เครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 54 คน ร้อยละ 80 ขาดทักษะในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน ทีมวิจัยจึงได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรม มีผู้เข้าร่วม 38 คน รูปแบบกิจกรรมเป็นการอบรมให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและควบคู่กับภาคปฏิบัติประกอบกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม จากผลการจัดกิจกรรมอบรมดังกล่าวทำให้ที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจเครื่องมือ เทคนิควิธีการศึกษาชุมชน จนนำไปสู่การลงมือปฏิบัติจริงได้ เกิดแผนทดลองดำเนินงานโครงการพัฒนา

กลุ่มวิสาหกิจนำร่องโซนละ 1 กิจกรรม และนอกจากนี้ผลการประเมินความพึงพอใจจากการอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.19$) จนนำไปสู่การพัฒนากระบวนการข้อมูลระบบสารสนเทศและจัดเก็บข้อมูลผู้ให้บริการเครือข่าย ทั้งในรูปแบบของเอกสาร และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ ซึ่งผลจากการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับ กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. 2540 : (42-43) ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ 1) เลือกพื้นที่เป้าหมาย โดยเลือกพื้นที่ที่มีสภาพปัญหาที่ต้องแก้ไข หรือพัฒนาอย่างเร่งด่วนที่สุด 2) การวิเคราะห์ปัญหา โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาหรือความจำเป็น จัดลำดับความสำคัญของปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ 3) เสนอผลการค้นพบปัญหากับชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากข้อที่ 2 เสนอต่อชุมชนให้มีโอกาสตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้อง 4) การวางแผนเพื่อพัฒนาหรือการเขียนแผนพัฒนา โดยการเตรียมทรัพยากรกำหนดจุดประสงค์ กำหนดการใช้เวลาในการทำงาน และกำหนดกิจกรรม



5) การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนที่ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน อาจมีการเปลี่ยนแปลงในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรค 6) การติดตาม และประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผล การปฏิบัติตามแผนว่าประสบผลสำเร็จเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง และ 7) การเผยแพร่ผลงานและเตรียมการถอนตัว เมื่อตรวจสอบแน่ใจแล้วว่าชุมชนสามารถใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาได้

2. การกำหนดกฎระเบียบ และหลักเกณฑ์การให้บริการมาตรฐานระดับความสามารถในการให้บริการ อัตราค่าบริการ การเชื่อมโยงประชาสัมพันธ์เครือข่ายการดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ จนส่งผลให้เครือข่ายมีการกำหนดกฎระเบียบ และหลักเกณฑ์การให้บริการมาตรฐานระดับความสามารถในการให้บริการ อัตราค่าบริการ การเชื่อมโยงประชาสัมพันธ์เครือข่ายการดำเนินงาน ผลสำเร็จและบทเรียนสำคัญการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงาน และแนวทางแก้ไขของที่ปรึกษา ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะ แผนพัฒนาต่อเนื่องทั้งในส่วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำร่อง และเครือข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจ

ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องกับผลการศึกษาของเสรี พงศ์พิศ (2548: 206-207) ปัญหาที่เครือข่ายต่างๆ มักประสบมีดังนี้ 1) ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 2) สมาชิกไม่เท่าเทียมกัน ทำให้บางคนบางกลุ่มข่มคนอื่น 3) การครอบงำ 4) การรวมศูนย์และความเป็นราชการ 5) ความแตกต่างมากเกินไป มีความแตกต่างมากเกินไป ในหมู่สมาชิก 6) ขาดปัจจัยหรือทุน 7) การใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อประโยชน์ของตนเอง 8) การสื่อสารผิดๆ 9) การแข่งขันระหว่างเครือข่าย 10) การแทรกแซงขององค์กรผู้ให้ทุน 11) การติดตามและประเมินผล 12) ข้อยกเว้นทางการเมือง สอดคล้องกับฉัตร จันทรมบัติ (2545: 142-163) ได้วิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มประชาคมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมอนบ้านน้ำเกลี้ยงเวียงชัย ตำบลนาป่า อำเภอนาป่า จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มอาชีพด้านอุตสาหกรรมชุมชนที่ดีและมีประสิทธิภาพมี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอก กลุ่ม ที่จะเชื่อมโยงให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบ มีเครือข่ายรวมพลังเชิงสร้างสรรค์ องค์ประกอบภายในกลุ่มที่สำคัญ คือ 1)



การบริหารจัดการที่โปร่งใส 2) การทำงานเป็นทีม 3) การวางแผนแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบภายนอกกลุ่มที่สำคัญ คือ 1) การประชาสัมพันธ์ สื่อสารและ การถ่ายทอด 2) การพัฒนาชุมชนและเครือข่าย 3) เทคนิคการผลิต คุณภาพการผลิต การตลาด 4) การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 5) เศรษฐกิจพึ่งตนเอง 6) เทคนิคเฉพาะเรื่อง การเขียนโครงการ ฉลาด จันทรมบัติ (2548 : 144-148) ได้วิจัย เรื่อง การสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า การก่อตัวของผู้นั้นในชุมชนได้ลุกขึ้นมาสนใจประเด็นสาธารณะของส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนให้เขาได้ทำในสิ่งที่เขาสนใจและต้องการ ด้วยการจัดการความรู้ด้วยตัวของเขาเอง มีความสำคัญในการสร้างจิตสำนึกร่วมกันที่ดี หลังเปลี่ยนแปลงชุมชนให้สามารถปรับตัวได้ในลักษณะกลุ่มเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จัดทำแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนประเภทวิสาหกิจชุมชนด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 6 ขั้นตอน คือ การเตรียมทีมและจัดทำแผนแม่บทชุมชน การสร้างจิตสำนึกร่วม

การวางแผนแบบมีส่วนร่วม การปฏิบัติตามแผนและพัฒนา การสะท้อนผล และการประเมินและสรุปผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนางาน

1.1 การเรียนรู้ของกลุ่มชุมชน ที่จะส่งเสริมให้เป็นนักวิจัยท้องถิ่น ระดับรากหญ้า ยังมีปัญหาในเรื่องการจดบันทึกข้อมูลของแต่ละบุคคลเพื่อนำไปสู่การพูดคุย และสรุปบทเรียนสำคัญ ดังนั้น ควรจะมีการสร้างหลักสูตรสำหรับกลุ่มเป้าหมายในการเป็นนักวิจัยท้องถิ่น ที่มองเห็นความสำคัญในการพัฒนางานให้มีเครือข่ายการตลาดที่ระดับใหญ่ขึ้น และการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

1.2 สถาบันวิชาการที่เป็นที่ปรึกษาองค์กรชุมชน ควรส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นระบบ ให้มีคุณภาพสามารถแข่งขันด้านการตลาด แต่คงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่า

1.3 สถาบันวิชาการ องค์กรเอกชน และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เป็นพันธมิตร ควรพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือห้องปฏิบัติการชุมชน เป็นจุดถ่ายทอดเทคนิคการผลิตใหม่ เสมือนเป็นห้องวิจัยของหมู่บ้าน ตำบล



ก่อน เพื่อทดลองใช้จนมีคุณภาพเป็นต้นแบบ
ของชุมชนอื่นๆ ในตำบลหรือตำบลใกล้เคียง

1.4 เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยให้เป็น
จริงและเป็นฐานข้อมูลที่น่าไปสู่การปฏิบัติและ
สามารถถ่ายทอดขยายผลได้ในเชิงคุณภาพ
ควรมีการขยายระยะเวลาในการดำเนินงาน
ทั้งในส่วนของ ขอบเขตพื้นที่การศึกษา และ
กลุ่มเป้าหมายพื้นที่ใกล้เคียงในประเด็นที่น่า
สนใจ เป็นข้อเปรียบเทียบ

1.5 ควรมีการสร้างและพัฒนาเครือข่าย
ข่ายที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียง
เหนือในลักษณะการเรียนรู้จากการปฏิบัติ
ควบคู่กับหัวหน้าทีมที่มีประสิทธิภาพไปก่อน
โดยการดำเนินงานระยะแรกของเครือข่ายที่
ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนควรมีให้มีหน่วยวิจัยและ
พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและการจัดการ
ความรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม และศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม
ภาค 4, 5, 6 และ 7 เป็นที่ปรึกษา และ
เป็นศูนย์ประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายไป
อีกระยะเวลา 1 - 2 ปีก่อน เพื่อส่งเสริมให้
เครือข่ายที่ปรึกษาเกิดความเชื่อมั่นในการ
เป็นที่ปรึกษาวิสาหกิจชุมชน และมีความเข้ม
แข็งและยั่งยืนในวิชาชีพต่อไป

1.6 ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนา
ศักยภาพที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ

ด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยประยุกต์
ใช้เทคนิคการศึกษาชุมชน การวิเคราะห์
ศักยภาพชุมชน การบริหารจัดการกลุ่ม การ
บริหารการเงินและบัญชี เพื่อจะช่วยให้ที่
ปรึกษาเกิดความมั่นใจและสามารถให้คำ
ปรึกษาวิสาหกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรทำการวิจัยในลักษณะชุด
โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
และเศรษฐกิจฐานราก ที่ได้สร้างบทเรียน
และการเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน
ในช่วงที่ผ่านมา เป็นเพียงการเตรียมโครงการ
ดังนั้นควรจะมีการเสริมต่อโครงการวิจัยและ
พัฒนาแบบมีส่วนร่วม อย่างน้อยในชุมชน
พื้นที่เป้าหมายให้ครอบคลุมอุตสาหกรรม
ประเภทอื่น ในลักษณะหมู่บ้านนวัตกรรม
และภูมิปัญญาที่จะนำไปสู่หมู่บ้านแห่งการ
เรียนรู้และพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนา หรือ
การปฏิบัติงานที่ศิลปะของผู้ให้คำปรึกษา
ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนทั้งในระดับบุคคล
และระดับเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยบทบาทของ
หน่วยงาน ที่มีผลเกี่ยวข้องต่อกระบวนการ
ดำเนินงานของกลุ่มองค์กรชุมชนและเครือ
ข่ายในเชิงอุตสาหกรรมชุมชนและศูนย์การ



เรียนรู้ชุมชน

2.4 ควรมีการศึกษากระบวนการเรียนรู้ขององค์กรชุมชนที่จะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาเครือข่ายบริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนร่วมกับองค์กรชุมชนในระดับตำบล

2.5 ควรมีการศึกษาบทบาทกลไกการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่ส่งผลต่อการในการทำงานแบบมีส่วนร่วม ในการยกระดับผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนในพื้นที่ และต่อยอดสู่ผู้ปฏิบัติในท้องถิ่น คือ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.6. ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายผู้ให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชนร่วมกับผู้ประกอบการ และสถาบันวิชาการในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการผลักดันให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการทำงานแบบบูรณาการจากหน่วยงานหลายภาคีเพื่อนำไปสู่การเกิดนวัตกรรมใหม่ในงานพัฒนา

3.2 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนแผนงานงบประมาณของเครือข่ายไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงเพราะจะเป็นการพัฒนาและวิจัยที่นำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานหน่วยบริการอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ที่ส่งเสริมสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- ฉลาด จันทรสมบัติ . (2545). **กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มประชาคมแปรรูปจากหม่อนน้ำเกลี้ยงเวียงชัย ตำบลนาป่า อำเภอบัวปทุม จังหวัดมหาสารคาม**. ประชาคมการศึกษาจังหวัดมหาสารคาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2547). **การสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเอง**. มหาสารคาม : ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พันธุ์ทิพย์ รามสูต. (2540). **การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ : พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2546). **การบริหารสังคม : ศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- เสรี พงศ์. (2548). **เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาชนเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)**. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Putnam, Robert D. (1993). **Making Democracy Work: Civil traditions in Modern Italy**. Princeton, N.,J: Princeton University Press.